

Indledning

Af Hans-Christian Eisen

Erling Bondesen blev efter generalforsamlingen den 26. maj 1998 den nye formand for Historisk Samfund for Roskilde Amt, da Ernst Verwohlt stoppede efter 25 år på posten. Erling Bondesen var foreningens formand indtil 2007, og fordi han i 2008 fylder 75 år, har vi besluttet, at Historisk Samfunds årbog for 2008 skal dedikeres til ham som et festskrift både som en tak for en meget stor indsats for Historisk Samfund og som en markering af den runde fødselsdag d. 21. juli 2008.

Det er med glæde, at vi kan konstatere, at det er lykkedes at få en række forfattere til at slippe, hvad de havde i hænderne for at skrive et bidrag til denne hyldestårbog – for som det blev sagt af flere, det skal man være med til at fejre!

Erling Bondesen blev født i Århus, hvor han også blev student i 1952. Derefter flyttede han til København, hvor han studerede geologi på Københavns Universitet, og hvor han fik universitetets guldmedalje i 1962. Efter studietiden blev Erling Bondesens virke en forsker- og lærergerning ved universiteterne i København og Århus, inden han i 1972 blev professor på RUC. Han var i årene fra 1970 til 1972 udsendt af Danida som ekspert ved University of Ghana.

Erling Bondesen har både deltaget i de geologiske undersøgelser på Grønland (1952 – 69) og i de danske arkæologiske ekspeditioner til Bahrain i 1964 og 1968 under ledelse af professor P. V. Glob. Han har desuden været på studieophold i Holland, England, Norge, Schweiz og USA.

Ved siden af sit universitetsarbejde har Erling Bondesen engageret sig i en række råd og nævn -f.eks. Naturfredningsrådet, Naturbeskyttelsesrådet og Miljøankenævnet. Derudover har der været plads til bestyrelsesarbejde i Vikingeskibshallens Venner og Historisk Samfund for Roskilde Amt.

Erling Bondesen har skrevet et stort antal afhandlinger om bl.a. Vestgrønlands grundfjeld, Vestafrikas prækambrium, tektonik, miljøgeologiske og hydrogeologiske forhold, råstoffer, naturfredning, kystzone planlægning og forvaltning, videnskabs-historie og kulturhistorie - bl.a. om historisk seismologi.

Historisk Samfund for Roskilde Amt har haft stor glæde af Erling Bondesens store viden, som han bl.a. har øst ud af på vores udflugter rundt til historiske nøglepunkter i Danmark. Det har

derfor været en stor glæde for bestyrelsen i Historisk Samfund for Roskilde Amt, at vi nu med dette festskrift har kunnet give Erling Bondesen noget til gengæld.

Samlingen af artikler indledes med en meget personlig beretning af tidligere amtmand Niels Bentsen, som meget begejstret beskriver sit forhold til Erling Bondesen. I artiklen beskriver Niels Bentsen et menneske, som bobler i en begejstring for at viderebringe sin store viden om det, som man står og ser på. Det er netop det karakteristiske ved Erling Bondesen, at han gerne vil formidle sin viden, og det er lige meget, om det er på Grønland, Øland eller et sted midt i mellem.

De følgende syv artikler dækker en lang periode i udviklingen omkring Roskilde Amt. Endelig afsluttes festskriftet med en nybearbejdning af det foredrag, som Erling Bondesen holdt som en slags afskedsforelæsning på sin sidste generalforsamling som formand for Historisk Samfund.

Vi har sammensat denne årbog, så den kom til at afspejle det arbejde og den indsats omkring arkæologi og historie, som altid har ligget Erling Bondesen på sinde.

Oldtiden og den tidlige middelalder er i bogen dækket af to artikler – den ene er skrevet af Tom Christensen fra Roskilde Museum, og den handler om "Lejres brændte Sten", og den lægger flere "sten" til vores viden om Lejre. Den anden artikel fra denne periode er skrevet af Ulla Fraes Rasmussen fra Køge Museum, og den handler om anløbspladser ved Køge Bugt, den falder således fint i tråd med den artikel af Alan Hjorth Rasmussen om fiskerbefolkningen i 1800-årene, og som stod i årbogen fra 2007. Ulla Fraes Rasmussens nye artikel kortlægger de steder, hvor der har været anløbspladser; men der peges desuden på en række steder, hvor der kan have været anløbspladser i vikingetiden og den tidlige middelalder.

Som en slags fortsættelse af de sidste tre årbøger, som dækkede forskellige faser og emner af historien i det gamle Roskilde Amt fra ca. 1780 til 1970, er der i denne bog to forskellige artikler om Johannes Dam Hage, der levede fra 1800 til 1837, og som boede en del af sit liv i Roskilde.

De to artikler har en forskellig indfaldsvinkel, idet Eva Tønnesen fra Roskilde Lokalkiv i den ene fokuserer på Hage som forkæmper for trykkefrihed og demokrati. Gorm Bruun Hansen skildrer i den anden artikel Johannes Hage som en progressiv geografilærer ved Roskilde Katedralskole, hvor han virkede fra 1830 til 1836. Vi får gennem disse to artikler lagt yderligere et lag til den sidste periode af enevælden i Danmark, hvor man ellers ofte blot har fokuseret på Dr. Dampe.



Fra omtrent den samme periode er der en artikel om de allertidligste presseinitiativer i Roskilde fra slutningen af 1700-tallet – altså fra før der var en egentlig presse i Roskilde. Der lægges endnu en vigtig brik af den del af Roskildes historie, som årbøgerne i de seneste år har fokuseret på.

Tidligere har Historisk Samfund for Roskilde Amt fokuseret på forskellige emner af Roskilde Amt under besættelsen. I den nye årbog skriver Henning Bjørn Larsen om kontakten mellem England og Roskilde Amt under den anden verdenskrig, også her er årbogen med til at kaste nyt lys over denne vigtige periode i Danmarks historie.

De sidste artikler handler om samspillet mellem historie-arkæologi og geologi, og docent Niels Schrøder fra Roskilde Universitets Center har ladet sig inspirere af Erling Bondesens foredrag om emnet. Niels Schrøder har skrevet en artikel om Beowulf og samspillet med historie-arkæologi og geologi, og hans artikel kommer på denne måde til at lægge op til den afsluttende

Erling forelæser på Stevns Klint.

artikel, der som nævnt er forfattet af Erling Bondesen.

Dermed kommer denne årbog rundt omkring en række emner, som i særlig grad har Erling Bondesens interesse, og det vil ikke være sket uden de deltagende forfatteres store entusiasme for at deltage i denne hyldest af Erling Bondesen. Jeg skal derfor rette en stor tak til alle, der har skrevet en artikel til dette festskrift. Jeg vil i den forbindelse takke Henrik Denman, der har lavet den grafiske tilrettelæggelse, og endnu en gang gjort det muligt for Historisk Samfund for Roskilde Amt at udgive en årbog.

Erling Bondesen ønskes tillykke med fødselsdagen og tak for indsatsen for Historisk Samfund for Roskilde Amt.